

FOND SOLIDARNOSTI

Fondom solidarnosti Europske unije omogućuje se EU-u pružanje financijske potpore određenoj državi članici ili regiji te državi koja pregovara o pristupanju u slučaju prirodne katastrofe velikih razmjera.

PRAVNA OSNOVA

Članak 175. treći stavak i članak 212. stavak 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU), Uredba Vijeća (EZ) br. 2012/2002 o osnivanju Fonda solidarnosti Europske unije i uredbe (EU) br. 661/2014 i (EU) 2020/461 Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Uredbe Vijeća (EZ) br. 2012/2002.

CILJEVI

Fondom solidarnosti Europske unije omogućuje se EU-u pružanje učinkovite potpore određenoj državi članici ili državi koja pregovara o pristupanju u njezinim naporima da se suoči s posljedicama prirodne katastrofe velikih razmjera ili izvanrednog stanja velikih razmjera u području javnog zdravlja.

Fond solidarnosti nije instrument za pružanje brzog odgovora na konkretne krizne situacije ili prirodne katastrofe. Tu ulogu ima pričuva za pomoć u nuždi.

Fond solidarnosti glavni je instrument EU-a za potporu oporavku od prirodnih katastrofa i izraz je solidarnosti EU-a. Njime se EU-u omogućuje da određenoj državi članici (ili državi kandidatkinji) pruži učinkovitu potporu kako bi joj pomogao u suočavanju s posljedicama prirodnih katastrofa velikih razmjera, kao što su poplave, šumski požari, potresi, oluje ili suše. Od 2020. Fondom solidarnosti pokrivena su i izvanredna stanja velikih razmjera u području javnog zdravlja, kao što je pandemija bolesti COVID-19. Zbog sve učestalijih i ozbiljnijih ekstremnih vremenskih uvjeta i prirodnih katastrofa povezanih s klimatskim promjenama Fond solidarnosti postaje sve važniji.

PRORAČUN

Fond solidarnosti osnovan je 2002. kao odgovor na velike poplave koje su tijekom ljeta te godine pogodile srednju Europu. Otada je iz Fonda potpora pružena u više od 130 navrata. Dosad su iz Fonda solidarnosti potporu primile 24 države članice (i Ujedinjena Kraljevina) i tri zemlje kandidatkinje (Albanija, Crna Gora i Srbija), a ukupno je isplaćeno više od 8,2 milijarde EUR.

Od 2021. Fond solidarnosti i pričuva za pomoć u nuždi financiraju se kao jedan instrument pod nazivom pričuva za solidarnost i pomoć u nuždi (SEAR). Najveći godišnji proračun SEAR-a iznosi 1,2 milijarde EUR, po cijenama iz 2018.

Višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021.–2027. revidiran je u veljači 2024. čime su se osigurala dodatna sredstva za rješavanje novih i nadolazećih izazova s kojima se suočava EU. U okviru te revizije najveći godišnji proračun SEAR-a povećat će se za

1,5 milijardi EUR. To povećanje namijenjeno je jačanju kapaciteta EU-a za rješavanje kriza i kriznih situacija.

PROVEDBA

Pomoć iz Fonda solidarnosti dobiva se u obliku bespovratnih sredstava kojima se dopunjuju javni izdaci države korisnice, a namijenjena su za financiranje neophodnih hitnih mjera i mjera oporavka radi smanjenja štete protiv koje se u pravilu nije moguće osigurati. Hitne mjere za koje se mogu dobiti sredstva iz Fonda su:

- trenutno vraćanje u ispravno stanje infrastrukture i postrojenja za opskrbu energijom i pitkom vodom te infrastrukture za zbrinjavanje otpadnih voda, telekomunikacija, prijevoza, zdravstva i obrazovanja;
- pružanje privremenog smještaja i financiranje službi spašavanja, čime se nastoji odgovoriti na potrebe pogođenog stanovništva;
- neposredne mjere za jačanje preventivne infrastrukture i zaštitu lokaliteta kulturnog nasljeđa;
- čišćenje područja pogođenih katastrofom, uključujući prirodna područja;
- brzo pružanje pomoći, uključujući medicinsku pomoć, stanovništvu pogođenom izvanrednim stanjem velikih razmjera u području javnog zdravlja i zaštita stanovništva od opasnosti da bude pogođeno takvim stanjem.

EU može dodijeliti financijsku pomoć bilo kojoj državi članici ili zemlji kandidatkinji koja je zatraži nakon prirodne katastrofe velikih razmjera. Pogođena zemlja mora podnijeti zahtjev u roku od 12 tjedana od katastrofe. Komisija zatim razmatra zahtjev i predlaže iznos financijske potpore.

Postupak za dodjelu bespovratnih sredstava, zajedno s proračunskim postupkom koji slijedi nakon njega (odobrenja Parlamenta i Vijeća), može trajati nekoliko mjeseci. Bespovratna sredstva isplaćuju se nakon što se izdvoje proračunska sredstva te nakon sklapanja sporazuma između Komisije i države korisnice.

Reformom iz 2014. uvedena je mogućnost da država članica zatraži predujmove, o čijem dodjeljivanju odlučuje Komisija, ako su dostupna dostatna sredstva. Maksimalni iznos predujma iznosi 25 % očekivanog ukupnog iznosa financijskog doprinosa iz Fonda solidarnosti, a gornja granica postavljena je na 100 milijuna eura.

Država korisnica odgovorna je za korištenje bespovratnih sredstava te za reviziju njihova korištenja i nadzor nad njima. Hitne mjere mogu se financirati retroaktivno kako bi se pokrili troškovi operacija od prvog dana katastrofe.

Nije moguće dvostruko financiranje mjera te je odgovornost države korisnice osigurati da se troškovi koji se financiraju iz Fonda solidarnosti ne financiraju iz drugih financijskih instrumenata Unije (posebno putem instrumenata kohezije ili mjera za poljoprivredu i ribarstvo).

Bespovratna sredstva moraju se iskoristiti u roku od 18 mjeseci od dana dodjele. Država korisnica mora vratiti dio sredstava koji se ne iskoristi. Šest mjeseci nakon isteka razdoblja od 18 mjeseci država Komisiji podnosi izvješće o provedbi. U tom se dokumentu detaljno moraju navesti rashodi za koje se može dobiti pomoć iz Fonda

solidarnosti te sva druga primljena sredstva, uključujući naknade od osiguranja te odštetu od trećih strana. Potrebno je navesti i preventivne mjere koje su poduzete ili predložene, uključujući korištenje strukturnih i investicijskih fondova Unije u tu svrhu, iskustvo stečeno prilikom katastrofe ili izvanrednog stanja, stanje u pogledu provedbe relevantnog zakonodavstva EU-a o sprečavanju rizika od katastrofa i upravljanju njime te sve ostale relevantne informacije o poduzetim mjerama prevencije i ublažavanja.

ULOGA EUROPSKOG PARLAMENTA

U svojoj [rezoluciji od 15. siječnja 2013. o Fondu solidarnosti Europske unije, provedbi i primjeni](#) Parlament je naglasio važnost Fonda solidarnosti Europske unije kao glavnog instrumenta kojim se EU-u omogućuje da reagira u slučaju ozbiljnih katastrofa. Istodobno je kritizirao činjenicu da je vrijeme potrebno za pružanje pomoći pogođenim regijama ili državama članicama neprihvatljivo dugo te je pozvao da se to vrijeme skрати pojednostavnjenjem relevantnih postupaka i omogućavanjem isplate predujmova, što je uzeto u obzir u novom zakonodavnom prijedlogu iz srpnja 2013. Prijedlogom Komisije obuhvaćeni su i drugi prijedlozi Parlamenta, poput jasnije i preciznije definicije koncepta katastrofe i opsega intervencije.

U svojoj [rezoluciji od 1. prosinca 2016. o Fondu solidarnosti Europske unije: ocjena](#) Parlament naglašava „važnost reforme iz 2014. kojom se uspjelo premostiti prepreke u Vijeću i kojom je napokon odgovoreno na opetovane zahtjeve Parlamenta za poboljšanjem reakcije i učinkovitosti pomoći kako bi se zajamčila brza i transparentna pomoć građanima pogođenima elementarnim nepogodama”.

U svojoj [rezoluciji od 18. svibnja 2021. o reviziji Fonda solidarnosti Europske unije](#) Parlament je pozvao Komisiju da u okviru buduće reforme:

- nastavi s radom na pojednostavnjenju i ubrzanju postupka podnošenja zahtjeva za države članice kako bi se osigurao brži odgovor na prirodne katastrofe i hitne situacije;
- bolje uzima u obzir katastrofe na regionalnoj razini;
- razmotri specifične učinke suše i da se na odgovarajući način s njima pozabavi u budućoj regulativi;
- što više da prednost regijama kojima prijete najveći rizik od regionalnih prirodnih katastrofa ili izvanrednih stanja velikih razmjera u području javnog zdravlja, posebno najudaljenijim regijama, otocima, planinskim regijama, regijama s visokom seizmičkom ili vulkanskom aktivnosti ili im prijete veća opasnost od budućih kriza u području javnog zdravlja;
- ojača i pojednostavi sinergije između Fonda solidarnosti EU-a i fondova europske kohezijske politike, kao i sinergije s Mehanizmom Unije za civilnu zaštitu (instrument namijenjen jačanju suradnje između država članica i deset zemalja izvan EU-a u području civilne zaštite kako bi se poboljšala prevencija, pripravnost i odgovor na katastrofe);
- u većoj mjeri uzima u obzir najnovija načela u području sprečavanja rizika te da se u novu uredbu uvede načelo „bolje ponovne izgradnje”;
- obveže zemlje korisnice da informiraju svoje građane o financijskoj potpori EU-a.

Parlament smatra da bi u budućnosti moglo biti potrebno preispitati proračun Fonda solidarnosti EU-a, kako bi se osiguralo da iznos bude dovoljan za djelotvoran odgovor na velike i regionalne prirodne katastrofe i izvanredna stanja velikih razmjera u području javnog zdravlja.

Potreba za reformom Fonda solidarnosti odražava se i u [rezoluciji od 7. lipnja 2022. o otocima i kohezijskoj politici: trenutačno stanje i budući izazovi](#). Parlament zahtijeva bolji odgovor na izazove s kojima se suočavaju otoci EU-a i naglašava potrebu za poboljšanjem Fonda solidarnosti EU-a i prilagodbom tog Fonda prijetnjama kao što su prirodne katastrofe ili učinci klimatskih promjena.

Više informacija o toj temi dostupno je na internetskim stranicama [Odbora za regionalni razvoj](#).

Kelly Schwarz
04/2024